

Preek ds. D.K. Wielenga – H.C. Zondag 2

Lezen: Romeinen 3 : 9 - 20; 7 : 7 - 12; 21 - 26

Extra lezen: D.L. II 3; III/IV 4 - 6

Tekst: H.C. Zondag 3

Gemeente van Christus,

Evangelisch spreken over de enige troost is geen eenvoudige opdracht. Want het voornaamste kan niet zijn wat wij mensen onder troost verstaan en hoe wij die troost verwerken en waarderen. Wanneer het gaat over een troost voor leven en sterven dan zullen we toch aan geen ander dan aan de Here God hebben te vragen wat HIJ onder de troost verstaat en wat HIJ met die troost ons te zeggen heeft.

Wanneer Paulus God aanspreekt en eert als de Vader der barmhartigheid en de God van alle vertroosting dan is het zaak Hem en zijn werk, ook zijn troosten naar de Schriften te belijden. Troosten is toch al een zo ontzaglijk moeilijke taak, die de mensen niet eens kunnen volbrengen op de juiste manier. Het is geen wonder dat een mens als Job van zijn vrienden zeggen moest dat ze moeilijke vertroosters waren. Nu, wat die vrienden aan troostrijke redenen hebben laten horen was dan ook bar en boos. Van troost gesproken, je zult eens met dergelijke vrienden en troosters worden opgescheept!

Wanneer Jesaja zijn troostwoorden laat horen op last van God dan is er al dadelijk sprake in zijn gehele boek van God die zijn schuldig volk voor zijn rechterstoel daagt en de rechtszitting opent: Komt, laat ons samen richten, het proces voeren. En in Jes. 40 is er ook al sprake van dat de schuld betaald is, dat de ongerechtigheid verzoend is.

En in Art. 17 van de belijdenis valt het woord *troost* eerst dan, als eerst gezegd is dat de mens al bevende voor Hem de vlucht had genomen en dat hij zich in de lichamelijke en geestelijke dood geworpen had én zichzelf geheel ellendig gemaakt heeft. De troost is dus voor alles gelegen in het weg doen van de schuld. De troost is alleen te verstaan als een begenadiging in de Geliefde, Efeziërs 1.

Wanneer wij de ellende zien door het geloof dan zien we ons gedaagd voor de rechterstoel van God, voor de troon van de hemelse majesteit.

En in dat geding is ons de bijstand toegezegd van Gods beide Troosters, de twee Advocaten die de Vader ons gegeven heeft, zowel Zijn Zoon als Zijn Geest.

En dan wordt het rechtsgeding geopend. En wat wordt dan vóór al het andere gedaan? Waarmee heeft ieder in de rechtszaal te rekenen, zowel de rechter, als de advocaten en de beklaagden? Met de *wet*, het wetboek ligt op tafel; vóór al het andere wordt eerst de stem van de wet gehoord en dan zal het zaak zijn de Wet ten einde toe aan te horen, opdat daartegenover dan de stem van het Evangelie kan worden aangehoord.

Vandaar Zondag 2, de wet van God, de bron van kennis over onze ellende. En dan wordt de aanklacht opgemaakt naar de norm van de wet van God; vandaar dat dan gesproken zal moeten worden over de oorsprong en het karakter van de zonde als ongehoorzaamheid en rebellie.

En dan komt in Zondag 4 aan de orde de uitspraak, dan wordt het vonnis gewezen. Deze gang van de procedure, van de rechtsgang is uitermate belangrijk. De Advocaten zullen hebben toe te zien of de beklaagde naar recht wordt behandeld.

Want de beklaagde zal nooit enig bezwaar mogen en kunnen inbrengen tegen de gevolgde procedure, hij zal hebben te erkennen dat hij naar recht is geoordeeld en veroordeeld. En dan zal ook de troost van het evangelie alleen deze kunnen en mogen zijn dat we zeggen met een ander woord van Jesaja:

“Sion zal door of naar recht verlost worden”.

Zo spreken we dan een goed woord over de wet van God.

Die is heilig en rechtvaardig en goed.

Thema: de troost van de wet in het heilig rechtsgeding van God.

1. De rechter die de wet ons voorhoudt;
2. De advocaat die deze wet ons verklaart;
3. De beklagde die deze wet erkent.

1. Een goed rechter, een rechtvaardig rechter bindt zich aan de wet. Dat is zijn enige bron van kennis, de enige norm en maatstaf om de schuld vast te stellen en de strafmaat te bepalen. Hij heeft niet anders. Hij zal niet mogen afgaan op zijn persoonlijke visie. Hij zal zonder aanzien des persoons hebben te oordelen en veroordelen. De beklagde heeft er recht op naar recht te worden beoordeeld.

Wij hebben nu in dit rechtsgeding voor alles te maken met de rechter die zelf ook als wetgever is opgetreden. Hij zal zich dus hebben te houden aan wat Hij zelf bepaald heeft. De Here is onze rechter, de Here is onze wetgever, Hij zal ons behouden, zegt Jes. 33 : 22.

Als rechter is de Here getrouw aan zichzelf als de wetgever. Hij is geen tiran die uit pure willekeur de wet verzet zodat de beklagde opeens te horen zou krijgen dat hij naar een andere wet wordt gehoord en geoordeeld dan hij wist. Ook hierin is de hoogste rechter onkreukbaar rechtvaardig en geeft Hij alle mogelijke waarborgen dat we naar recht worden geoordeeld. Zelfs een zondaar, zelfs een beklagde heeft rechtszekerheid. Hij leeft in de rechtsstaat van het koninkrijk der hemelen. En zo zijn we alleen aan de wet van God gebonden. En zo komt de eerste vraag uit Zondag 2 in het juiste licht te staan.

En dan is de vraag: welke is dan die wet? Wat voor wet wordt hier nu bedoeld? Waar is die wet te vinden? Het antwoord luidt niet: uit de wet des Heren. Velen denken onwillekeurig bij de wet van God aan de wet van de tien geboden, aan de wet door God op Horeb gegeven. Maar dat is dan toch een misverstand. In Zondag 34 is sprake van DE WET DES HEREN! Dan is er sprake van de Tien Woorden, van de wet op Horeb. Maar hier is sprake van de wet van GOD. Reeds in een van de volgende vragen is bv. sprake van de wet van Mozes, want er wordt gevraagd naar de eis van de wet en dan is het antwoord n.b. samengesteld uit twee citaten uit de wet van Mozes, uit Lev. 19 : 18 en Deut. 6 : 5. Met andere woorden hier is niet dadelijk een bepaalde wet op het oog. Het gaat om de wet van God, om de ons bekendgemaakte *Wil van God*, waaraan wij en alle mensen gebonden zijn.

Israël kende zijn ellende uit de gehele wet, en niet alleen uit de wet van de tien geboden. Wat anders te denken van de volkeren, van de heidenen, die DEZE wet nooit hebben gekend, er nooit van hebben gehoord. Dan zouden zij inderdaad te verontschuldigen zijn met Paulus' woorden. Toch worden ook zij door de wet geoordeeld en veroordeeld. Wat dan te denken van allen die VOOR Mozes hebben geleefd? Waaruit kenden zij dan hun ellende? Als er geen wet was, was er ook geen overtreding, zegt Paulus. Waaruit kende Adam ons aller vader zijn ellende? En waaruit kende Noach zijn ellende; waaruit kende Abraham ons aller vader zijn ellende? Niemand uit de eerste wereld kende zijn ellende uit de wet des Héren, uit de wet van de tien Geboden. Niemand kent vóór Mozes dus zijn ellende uit die wet, van Horeb.

Reeds in den beginne, reeds in het paradijs kende de mens zijn ellende uit de wet van God, zelfs nog voordat hij ongehoorzaam en gevallen was; Adam kende zijn ellende uit de paradijsopdrachten van God, uit het dusgenaamde proefgebod. Hij kende de paradijsregel der paradijsdankbaarheid uit de hem bekend gemaakte wil van God. Ook in de hof van Eden was er de wetgever met Zijn wet. En naar die wet is Adam gedaagd voor de rechterstoel van zijn God en Schepper. Het gaat hier dus om de woordopenbaring van God van den beginne. En die wet draagt haar eigen karakter met haar opdrachten, beloften, dreigingen en sancties. Eer de stem van het evangelie kon worden gehoord klonk daar in het paradijs de stem van de wet, dat is de stem van de wetgever. Maar deze woordopenbaring van den beginne wordt in de loop der eeuwen verrijkt en verdiept en de tekst van de wet van God wordt nader geformuleerd naar de eis der omstandigheden, waarin de mensen der volken verkeren. Laat de redactie van de wet worden herzien, de inhoud blijft de eeuwen door onveranderlijk dezelfde.

Zo is de wet van het paradijs nader geformuleerd in de wet van de Tien Woorden, en nader uitgewerkt in de wetten voor Israel, in allerlei wetten door Mozes in opdracht van God als hoogste wetgever ter boek gesteld. Overal in de gehele wereld is er nu die wet van God, die bekend gemaakte wil van de HERE, die openbaring van God van den beginne.

Daarom is ook geen mens, geen volk te verontschuldigen, zegt Paulus. Niemand kan ooit zeggen tot de hoogste rechter: ik heb nooit van uw wil gehoord. Immers hierin toont zich de schuld van alle beklagden, zegt Paulus weer, dat ze de waarheid hebben ten onder gehouden in ongerechtigheid. Ze hebben de woordopenbaring van God weggewerkt en weggedrongen in het doen wat niet recht was, n.l. in ongerechtigheid. Met Adam te beginnen en dus ook alle Adamieten, geen mens uitgezonderd, kan en moet erkend en beleden worden: de ellende laat zich alleen kennen uit de wet van God.

Het treft ons en het kan ons ook troosten, dat in het begin van deze leer over onze ellende gewezen wordt op de wet van God. Dat is kenmerkend voor de leer der zaligheid. Dat is steeds weer de eerste vraag bij alle drie stukken: hoe komt u aan die kennis? Wie heeft u dat nu toch geleerd?

In Zondag 2 is de bron van de kennis over onze ellende de wet van God. In Zondag 6 wordt ons gezegd en door ons beleden: de kennis over onze verlossing hebben we te danken aan het evangelie van God in het paradijs. Die kennis is ons door God zelf geleerd, en dat inzicht over onze verlossing hebben we niet uit onszelf. En dat geldt nu ook van Zondag 34. Hoe we hebben te leven als dankbare mensen maken wij zelf niet uit, dat moet ons door anderen, ja, door een Ander, n.l. door God zelf worden geleerd, n.l. uit de wet van God.

Wie God wil kennen zal naar zijn stem hebben te luisteren die tot ons komt in de wet en in het evangelie. Hierin geeft God ons openbaring over ons en ons leven.

Laat Hij weten wie en wat Hij voor ons mensen wil zijn. Het gebod, zegt de belijdenis terecht, is een gebod dat ten leven is, hoe we hebben te leven en de zin van ons leven hebben te zien. De wet is daarom een uitermate schitterend geschenk van God aan de mensen. Zonder de wet, zonder openbaring geen kennis en geen licht; dan zouden we wandelen in de duisternis, of we gaan leven naar de stem van een ander, bv. van de grote vijand van God en mensen, of we zouden gaan leven bij het licht dat we zelf zouden gaan ontsteken. We zouden geen weg weten in deze wereld, ook niet de weg weten naar God en naar Zijn eeuwige heerlijkheid.

De enige weg is de weg van HET WOORD VAN GOD, van de openbaring van God. Want de wet wijst ons de weg, onderwijst ons, wijst ons ook zo nodig weer terecht. Daarom is de ellende in de grond der zaak deze al: het opzij schuiven van de wet, van het openbaringswoord van God. En dan is de wetteloosheid troef in deze wereld. Dan is de mens zichzelf tot een wet geworden, zoals weer Paulus ons nader onderwijst. Dan speelt de mens eigen wetgevertje. Dat is dan de willekeur en de tirannie van de ene mens over de ander.

Daarom zullen we God hebben te DANKEN VOOR DE WET. Hij houdt ons altijd en op allerlei wijze ons Zijn wet voor. De rechter is strikt eerlijk en onpartijdig, Hij houdt zich aan de wet die HIJ ZELF ONS GEGEVEN HEEFT. De wet is rechtvaardig, heilig en goed. Dat is reeds onze TROOST.

2. Wie vraagt naar de eis van de wet van God, van de wil van de Here, wordt verwezen naar de Here Christus. Merkwaardig dat HIJ zo in het centrum van de leer der ellende wordt geplaatst. Hij is de centrale figuur in de beoordeling van het leven der ellende. Dat wil dus niets anders zeggen dan dit: we kennen alleen onze nood en ellende door Hem en nooit meer buiten Hem om. Christus' onderwijs in Matth. onthult ons de ware situatie. Waarom moet nu juist Christus als exegeet, als uitlegger van de wil van God optreden? Alleen omdat Hij de advocaat van de Vader is.

De hemelse rechter wijst ons de beste advocaat aan die er in de gehele wereld is te vinden. Opdat wij door Hem, die de wet van de rechter kent, de wet zouden leren lezen en begrijpen. Dat is niet vreemd, er is ook inderdaad niets vreemds aan. Rechter en advocaat werken samen en behoren samen te werken om het recht te dienen. Want zowel de rechter als de advocaat is aan de wetsteksten gebonden. Zij moeten samen de

mens die aangeklaagd is de wet leren lezen. We hebben op aarde niet te maken allereerst met advocaten van kwade zaken die op allerlei denkbare manier trachten de wet te ontduiken, de mazen van de wet te ontdekken om er gebruik van te maken.

Dit soort advocaten kennen de wet wel terdege, maar zij maken van de gebreken in de wet gebruik, misschien beter gezegd, misbruik om de misdadiger de kans te bieden ontslagen te worden van rechtsvervolging. De lacunes in de wet grijpen ze aan om de wet krachteloos en machteloos te maken. Ik denk niet dat we veel goede woorden over hebben voor mensen met dergelijke slechte praktijken.

De schrift spreekt over de onrechtvaardige rechters een scherp oordeel uit. Maar een goed advocaat handelt anders, hij houdt zich aan de tekst, aan de letter v.d. wet en zal ook in 't belang van de beklagde hebben toe te zien dat de rechter naar recht en waarheid handelt en rechtspreekt. Hij zal alles in 't werk dienen te stellen om na onderzoek van de stukken en van 't proces-verbaal en van 't dossier de beklagde van zijn schuld te brengen.

Dan dient hij het rechtsbestel, helpt allen die er bij betrokken zijn om te komen tot een rechtvaardig vonnis. Een goed advocaat stelt er een eer in dat het recht zal zegevieren.

De allerhoogste rechter wijst ons een advocaat toe, en wel zijn eigen Zoon. Onze voorspraak is Christus de rechtvaardige. Hij is geen advocaat van kwade zaken; dan moeten we bij de duivel terecht komen. Hij zoekt 't recht van zijn Vader en zoekt ook ons recht. Hoe Hij dat doet? Dat komt uitvoerig ter sprake in de leer der verlossing, in de leer van de verzoening door voldoening.

Want Sion zal door recht gelost, ge-lost, losgekocht worden. We hebben in Christus als de uitlegger van de wet als de Exegeet van de wil van de Vader te doen met de allersterkste waarborgen dat ons recht zal gedaan worden. We zullen de grootste eerbied hebben voor Hem, onze voorspraak, onze advocaat in dit heilig rechtsgeding van God met de mens. Ziedaar zijn allereerste taak: de wet leren lezen, de wil van God leren verstaan. Dat is de opdracht van de Vader aan Hem: leer de mens mijn wet lezen, verklaar mijn woord en wil.

Niet alleen dat de Vader en Zijn Zoon samen werken in de verlossing, in de vrijspraak van de zondige mens, ze werken van begin af samen in het schuldig verklaren naar de eis van de wet. We kunnen nooit Christus leren kennen en liefhebben als de borg en middelaar of we moeten Hem voor alles kennen en eren als strikt rechtvaardig advocaat van de Vader zelf.

Wat is dan de hoofdsom van de wet, van de wil van de Vader? Wel, zegt Christus dan, en Hij grijpt naar de tekst van de wet van God: er wordt liefde gevraagd voor God en de naaste. Is dat niet opmerkelijk dat we de wet moeten leren lezen als de wet der liefde? Liefde tot de Wetgever die juist door zijn wil ons leven zoekt te brengen tot volle ontplooiing en ontwikkeling, en dan in de gemeenschap met de anderen, met de naasten. Er wordt dan ook gevraagd liefde tot de uitlegger van de wet van God. Johannes heeft het ons al gezegd in het evangelie: niemand heeft ooit God gezien, de eniggeboren Zoon, die in de schoot des Vaders is, die heeft Hem ons verklaard. Wie kan beter dan Hij de wil des Vaders kennen en ons verklaren, er staat exegetiseren?

De exegeet van de wet is Christus van wie Ps. 40 zegt dat de wet brandt in zijn binnenste. Hij staat in brand voor de wil van God. Hij brandt van liefde voor die wet van God.

Dat is nu de evangelische inhoud van de wet. Wanneer God ons zijn wet geeft bewijst Hij daarin juist zijn liefde jegens ons. Wanneer de Here God de wet stelt begeert Hij dat we Hem liefhebben en liefde hebben tot Zijn dienst overeenkomstig zijn wil. Is het niet vreemd dat die liefde moet worden geëist? Liefde is toch een vanzelfsprekende zaak, die niet geëist kan en wil worden? Maar juist omdat we ons onttrekken aan de liefdevolle taal van de wet en de wil van God en haar brutaal loochenen is de rechter en wetgever wel genoodzaakt haar te eisen. Die eis van de wet onthult ons de ware situatie, dat we juist God en de naaste zijn gaan haten. Vanwege de zonde moet God de eis van de liefde gaan formuleren en onder woorden brengen.

Wanneer Christus als de advocaat van de Vader, als de exegeet van de wet gaat optreden dan ontsteekt Hij werkelijk niet nieuw licht, dan wordt er geen nieuw gebod

afgekondigd. Maar dan is zijn enige bedoeling dat we eindelijk eens de zin en de inhoud van de wet gaan leren zien en waarderen.

We mogen daarom tot geen prijs een tegenstelling maken tussen de wet en het evangelie, beiden spreken dezelfde taal. De wet is heilig en rechtvaardig en goed.

Het is ook een vreselijk misverstand een tegenstelling te zien tussen de God van het Oude Testament en de God en Vader van Christus in het Nieuwe Testament; dat wordt steeds weer gedaan, de God van Israël is een wrede nietsontziende onbarmhartige God, maar de God van het nieuwe testament is niets dan liefde. Dat is een satanisch bedenkfel uit het boosaardige brein van de boze. Want de korte inhoud van de wil van God is al te lezen in de boeken, in de wet van Mozes, in Deut. 6 en in Lev. 19. Er is geen tegenspraak tussen het oude en nieuwe testament; dat is een fatale leugen. De God van Israël en de Vader van Christus is Dezelfde, Hij is liefde en vraagt wederliefde.

Maar dit is nu onze ellende en de nood van de mens dat hij de taal van de wet niet meer verstaat en verstaan wil en de tekst van de wet niet meer lezen kan en de wet uiteenscheurt en de wetsteksten tegen elkaar uitspeelt.

Wanneer wij nu worden opgeroepen door Christus om te voldoen aan wat de wet van ons eist dan vraagt Hij niet anders dan onze eed van trouw te houden. Hij werft om niets anders dan om het hart van de mens. Louter en alleen omdat Hij ons van begin af aan met zijn wet en wil zijn liefde jegens ons mensen heeft geopenbaard.

Waar is nu de troost van de wet in gelegen? Wat voor vertroosting is te lezen uit de wet van God? Is dat wel troost, dat de rechter en wetgever zijn Zoon gegeven heeft tot een advocaat? Inderdaad, dat is geen vreemde maar dat is zijn eigen eengeboren Zoon, die juist in de wereld gekomen is om de Vader te verklaren, de wil van de Vader voor ons te exegetiseren. De exegeet van de wet is het Woord dat vleesgeworden is en onder ons zijn woning heeft opgeslagen om de wet te verklaren en de wil van zijn Vader te doen: in onze plaats en tot ons heil.

Deze advocaat zegt ons, leert ons, gebiedt ons: Heb uw God en Mijn Vader lief, en de naaste als uzelf. Troost en garantie liggen èn nu èn straks voor de rechterstoel van Christus: er is maar één wet die goed is, en dat is de wil van God om lief te hebben. Wee ons indien we één kwaad woord zouden durven zeggen over de wet van God, over de wil van de Vader van Christus. Dan hebben we al bij voorbaat het vonnis over onszelf geveld.

De grote nood van het volk van God onder Israël en van de gemeente van Christus is het gemis, het gebrek aan liefde, dat is de ellende en dat is de zonde. Dat er in de wereld geen liefde wordt gevonden kan ons verontrusten maar toch niet verbazen. Maar dat de kerk weer liefde en barmhartigheid moet leren is ontstellend.

3. Nu komt er een merkwaardig antwoord, een antwoord van het geloof: stem de wet toe dat zij goed is. We stemmen volkomen met de stem van de wet overeen. We zeggen Amen op deze eis van de wet. Daaruit blijkt nu ónze kennis van de ellende. Want om zo ver te komen, dat een mens zegt, toegeeft, dat hij de wet van de liefde niet kan vervullen, is een geweldig ding; die kennis, dat inzicht in zichzelf heeft geen mens van zichzelf.

Want met dit toe te stemmen heeft de mens ook erkend dat de wet goed is en heilig en dat de wetgever en rechter naar recht liefde vragen mag, en terecht vragen mag dat wij zijn dienst als liefdedienst gaan zien.

Maar dan hebben we op dat zelfde moment ook ons vonnis getekend. We hebben bekend en beleden dat dat werkelijk niet lag aan de wetgever en aan Zijn wet. De wet bleek wel krachteloos en machteloos maar dat lag niet aan de wet, aan de wil van God.

Dan valt alleen met Paulus te erkennen: ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam van deze dood. De wet kan alleen het leven richting geven wanneer de mens leeft en luistert naar de wil van God in Zijn wet. Maar de dode mens, die dood is in zonde en misdaden, kan de wet met geen kracht der wereld meer redden, de wet kan alleen maar aanklagen. Maar wat dan? Vanwaar dan deze bekentenis wanneer zij niet te danken is aan de wet zelf, die alleen maar kan veroordelen? Dat is te danken aan de genade van God, want Hij heeft toch ook nog een andere Trooster, een andere Advocaat

ter zijner beschikking en ter onzer beschikking, nl. de Geest van Christus, de Geest van Zijn Zoon.

Want Die alleen kan ons overtuigen, van zonde, gerechtigheid en oordeel naar het woord van de Exegeet der wet in de nacht van Zijn verraad. Joh. 6. Dat zijn dan de evangelische krachten van God in Christus om dát te belijden: van nature ben ik geneigd God en mijn naaste te HATEN.

Het is de vreugde van deze beide Troosters, deze beide Advocaten wanneer wij voor het recht van God op ons leven buigen. Dat is toch een geweldige zelfbeschuldiging en zelfaanklacht: de neiging van ons hart is God en mijn naaste te haten.

Er is gezegd in de tweede vraag: HOE groot de zonde en ellende toch wel is; dat moet gezien en geleerd worden. Hoe meer de spiegel van het Woord van God, van de wil van de Vader van Christus, de wet, ons wordt voorgehouden, hoe meer toelichting door de eerste Trooster, hoe meer de tweede Trooster zijn doel gaat bereiken. Hij levert het wettig en overtuigend bewijs van onze schuld. En overtuigt ons door deze onderwijzing in de wet van God. De wetsprediking is noodzakelijk om ons te doordringen van de troost die God ons nu bieden wil. Hij laat de mens niet los want het gaat Hem aan Zijn hart wanneer Hij ziet dat de mens zijn eigen wegen gaat en Zijn weg verlaat, door de wet gewezen. Hij wil door onderwijzing hen die dwalen brengen in het rechte spoor.

Wij horen al in dit eerste stuk van de ellende de stem van de liefde van God in Zijn wet. En dan valt er alleen met Job te zeggen: Ik zal mijn rechter om genade bidden. Genade o God, genade. Wie om genade bidt stemt de wet toe dat zij goed is; we stemmen toe met de belijdenis dat we ons zelf geheel ellendig gemaakt hebben. Daarom komt onze goede God om ons te troosten in Christus, belovende ons Zijn Zoon. IK heb de schuld en zonden weggedaan.

Amen